

1980/81:57

Måndagen den 12 januari

Kl. 11.00

1 § Välkomstord

Anf. 1 TALMANNEN:

Jag hälsar er alla hjärtligt välkomna till det fortsatta arbetet under 1980/81 års riksmöte.

2 § Överlämnande av budgetpropositionen

Budgetministern ROLF WIRTÉN avlämnade regeringens proposition 1980/81:100 med förslag till statsbudget och yttrade

Anf. 2:

Herr talman! Jag ber att få överlämna regeringens budgetproposition för budgetåret 1981/82.

3 § Överlämnande av kommittéberättelsen

Justitieministern HÅKAN WINBERG avlämnade regeringens skrivelse 1980/81:103 med redogörelse för verksamheten inom kommittéväsendet och anförde

Anf. 3:

Herr talman! Jag ber att få överlämna kommittéberättelsen för år 1981.

4 § Justerades protokollen för den 12, 15, 16, 17, 18 och 19 december 1980.

5 § Talmannen meddelade att *Hadar Cars* (fp) även fortsättningsvis skulle tjänstgöra som ersättare för Birgit Friggebo.

Måndagen den
12 januari 1981

*Meddelande om
sammanträdestider
m. m.*

*Om påskyndande
av sexualbrotts-
kommitténs arbete*

*Om åtgärder mot
polisövergrepp
mot invandrare*

6 § Meddelande om sammanträdestider m. m.

Anf. 4 TALMANNEN:

Till kammarens ledamöter har utdelats en preliminär plan för kammarens sammanträden under tiden den 12 januari–den 8 mars 1981. Denna plan överensstämmer med tidigare lämnat förhandsmeddelande.

Jag vill erinra om att till kammarens ledamöter utdelats bl. a. en förteckning över propositioner avsedda att avlämnas under våren 1981 och ett meddelande om riksdagens arbete m. m.

7 § Svar på fråga 1980/81:191 om påskyndande av sexualbrottskommitténs arbete

Anf. 5 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Eva Hjelmström har frågat mig vilka skälen är till att en ny ordförande i sexualbrottskommittén inte har utsetts och vad jag avser att göra för att påskynda utredningsarbetet.

Eva Hjelmströms första fråga saknar numera aktualitet, sedan ordföranden i arbetsdomstolen, hovrättslagmannen Johan Lind, den 15 december förra året förordnades till ordförande i sexualbrottskommittén. Som svar på den andra frågan får jag erinra om att det både i de ursprungliga direktiven för kommittén och i de tilläggsdirektiv som utfärdades i december 1979 anges att uppdraget bör fullgöras skyndsamt. Min förhoppning är därför att kommittén – där ju Eva Hjelmström själv är ledamot – kommer att arbeta med den skyndsamhet som uppdragets natur medger.

Anf. 6 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min fråga. Det är riktigt att den nu saknar aktualitet, eftersom en ny ordförande äntligen har utsetts – jag tycker fortfarande att det tog en anmärkningsvärt lång tid. Det är också min förhoppning att kommittén, vars arbete är så viktigt inte minst för kvinnorna i vårt land, skall kunna arbeta skyndsamt och lägga fram konkreta förslag.

8 § Svar på fråga 1980/81:193 om åtgärder mot polisövergrepp mot invandrare

Anf. 7 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Eva Winther har frågat mig vilka åtgärder som enligt min mening bör vidtas för att förhindra att invandrade svenska medborgare utsätts för övergrepp av polisen i form av diskriminering och brutal behandling.

Som svar på frågan vill jag först erinra om det för Eva Winther välkända

förhållandet att det behövs en viss kontroll för att Sverige skall kunna upprätthålla principen om den reglerade invandringen. Att medborgarskapet för den som reser in i landet skall kunna kontrolleras vid gränsen är ju självfallet, men även den s. k. inre utlänningskontrollen har sedan gammalt ansetts oundgänglig. Vid antagandet av den nya utlänningslagstiftningen har också förutsatts att det även i fortsättningen behövs en viss medborgarskapskontroll även inom landets gränser. Denna kontroll ankommer på polisen, som här har en både grannlaga och otacksam uppgift. Det är naturligtvis utomordentligt angeläget att uppgiften utförs under stort hänsynstagande till det obehag som den kan innebära för enskilda personer och att man försöker undvika varje åtgärd som kan uppfattas som kränkande eller diskriminerande.

Rikspolisstyrelsen och invandrarverket har nyligen tillsatt en gemensam arbetsgrupp för att se över formerna för kontrollen. Jag finner det naturligt och riktigt att de ansvariga myndigheterna fortlöpande ser över formerna för en verksamhet som i så hög grad som den här aktuella berör enskilda människors integritet.

Men man måste också hålla i minnet att polisen i sin verksamhet mycket ofta utsätts för beskyllningar om fel eller övergrepp, som vid närmare kontroll visar sig vara obefogade eller överdrivna. Utlänningskontrollen utgör därvidlag inget undantag. Klart är ju dock att fel kan begås även av polisen och att varje misstanke om detta måste föranleda en grundlig och objektiv undersökning av de ansvariga organen. Som jag har förutskickat i budgetpropositionen avser jag att inom kort ta upp frågan om ändrade regler för handläggningen av anmälningar mot polispersonalen.

Viktigast är emellertid att man i all den utsträckning som är möjlig förebygger varje risk för ett diskriminerande uppträdande gentemot invandrare från enskilda polismäns sida. Som jag ser det är detta framför allt en utbildningsfråga. I den proposition (1980/81:13) om polisens uppgifter, utbildning och organisation m. m. som Eva Winther har nämnt har jag understrukt vikten av att eleverna vid polishögskolan får en grundlig och allsidig information om invandrarnas situation. Jag har också föreslagit att praktik vid andra samhällsorgan – t. ex. de kommunala invandrarbyråerna – skall bli ett nytt inslag i polisutbildningen.

Jag kan också nämna att en arbetsgrupp med representanter från rikspolisstyrelsen och invandrarverket redan har arbetat snart ett år med att se över utbildning och information inom polisväsendet, dels i fråga om utlänningslagstiftningen, dels vad gäller allmänna invandrar- och minoritetsfrågor. När det gäller de senare frågorna har arbetsgruppen föreslagit en förstärkning bestående bl. a. i förlängd utbildningstid på alla stadier i polisutbildningen. Det framlagda förslaget tillämpas redan på försök till stor del.

Anf. 8 EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det är utförligt, och jag tycker att det visar att justitieministern tar allvarligt på de rapporter från olika håll

Nr 57

**Måndagen den
12 januari 1981**

*Om åtgärder mot
polisövergrepp
mot invandrare*

Måndagen den
12 januari 1981

*Om åtgärder mot
polisövergrepp
mot invandrare*

som kom i slutet av förra året och som gällde diskriminerande, kränkande och brutal behandling från polisers sida mot invandrade svenska medborgare. Det rörde sig om händelser i samband med den inre utlänningskontrollen men också vid andra kontakter mellan invandrare och polis.

Låt mig först säga, att vi helt klart behöver inre utlänningskontroll. Jag menar att det i detta sammanhang finns två viktiga begrepp, som vi bör slå vakt om, nämligen rättssäkerheten och förtroendet för polisen.

Alla människor i vårt land måste behandlas på ett sätt som inte kränker deras värdighet och deras integritet och som står i överensstämmelse med svensk lag, vare sig det gäller svenska medborgare eller utlänningar, och det är särskilt viktigt att polisen agerar på ett sådant sätt att det kravet tillgodoses.

Polisen har en dubbelroll: dels att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, dels att vara allmänheten till stöd och hjälp. Därför är det mycket viktigt att förtroendet för polisen inte rubbas. Jag tror att de flesta som arbetar inom polisen är medvetna om att förtroende är något ömtåligt; det får inte missbrukas, det är lätt att fördärva och det är svårt att återställa.

Vad jag är ute efter med min fråga är just att få en diskussion till stånd om vad vi kan göra för att förebygga och motverka sådana händelser som rapporterats.

Vi måste ha någon sorts kontroll. Men kan den genomföras på ett enklare sätt? Måste man ha pass, eller kan körkort eller identitetskort av annat slag godtas? Tycker Håkan Winberg som Stockholms polismästare att det vore praktiskt om alla som inte ser ut som svenskar bär pass på sig? Kan vi finna smidigare former?

I samband med diskussionen i december sade man från polishåll, att ännu ingen anmälan i sådana här fall hade lett till åtal. Det sades också av dem som hade varit utsatta för diskriminerande behandling, att det ibland var svårt att få polisen att ta emot en anmälan. Nu säger Håkan Winberg i sitt svar att det kommer förslag till ändringar när det gäller utredningar av just dessa ärenden. Jag skulle, eftersom jag inte själv hunnit ta del av detta, vilja fråga vilka förslag som i budgetpropositionen nu framläggs avseende förändring av handläggningen av dessa ärenden.

När det gäller de förebyggande åtgärderna måste man titta på tre saker: rekrytering, utbildning och personalstöd.

Det är viktigt att de som anställs som poliser är lämpliga för polisyrket. Naturligtvis är det svårt att avgöra vem som är lämplig, men att de som skall ägna sig åt det här arbetet har människointresse tror jag är något som är väldigt viktigt.

I fråga om utbildningen vill jag säga att jag är glad över vad som nu håller på att hända på det området. Jag tänker på förslagen i proposition 1980/81:13 som visar att åtskilliga viktiga förändringar i utbildningen kommer att göras så att man tillgodoser elevernas behov av en bättre kontakt med samhällslivet och av att lära sig mera om ämnena som rör samhällsfrågor.

Anf. 9 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Jag är överens med Eva Winther om att det är viktigt att vi har en öppen och bra attityd i förhållande till invandrarna och att det är nödvändigt att motverka eventuella tendenser till diskriminering.

Låt mig först säga att det rent allmänt är viktigt att svenska medborgare har en sådan öppen attityd och att vi vill motverka diskriminering i vårt dagliga umgänge med varandra. Här tror jag att diskrimineringsutredningen har en väldigt viktig uppgift. Den har bl. a. i uppdrag att utarbeta ett samlat program för att motverka fördomar och diskriminering i fråga om invandrare och andra minoriteter i Sverige. Sedan är det ju så att polisen har ett svårt arbete, och det är därför speciellt viktigt att polisen nalkas sina svåra uppgifter med en öppen och fördomsfri attityd.

Eva Winther frågade vad som nu föreslås beträffande anmälningar mot polismän för brott i tjänsten. Det gäller ju en fråga som har utretts under ett antal år, och av den budgetproposition som nu har lagts fram framgår att olika regler skärps. Ett snabbare åklagarinträde slås fast. Vidare anges i propositionen att utredning beträffande misstänkta poliser i fortsättningen skall komma att genomföras av polismän i annat distrikt än där den misstänkte polismannen tjänstgör. Slutligen skall det finnas möjligheter för de politiskt valda ledamöterna i polisstyrelserna att granska dessa frågor. Detta tillsammantaget tror jag utgör några steg mot en bättre handläggning av de här ärendena. Nu vill jag inte påstå – och det har man inte heller sagt i den utredning som gjorts – att ärendena inte har skötts bra hittills, men onödiga misstankar om felaktigheter kan försvinna i och med detta.

Anf. 10 EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Jag håller med om att poliser har ett svårt arbete, och det har jag också framhållit i min fråga.

Jag hoppas att de åtgärder som nu kommer att vidtas när det gäller handläggningen av anmälningar om myndighetsmissbruk – jag vill kalla det så – i form av diskriminering av människor skall medföra dels att ärendena tas upp till åtal på ett bättre sätt, dels att man får bort den misstanke som finns om att ärendena inte handläggs på ett riktigt sätt.

De nya förslagen när det gäller utbildningen innebär en förbättring för de poliser som nu börjar sitt arbete inom yrket, men vilka insatser görs för att vidareutbilda de redan verksamma poliserna? Det är ju oerhört viktigt att hela poliskåren får en grundläggande kunskap om invandrarfrågor, om invandrarnas kultur och värderingar. Många invandrare kommer långt bortifrån och representerar kulturer som ju är väldigt olika vår egen.

Jag sade tidigare att poliserna har ett påfrestande arbete. De blir ofta provocerade och hotade, och de skall många gånger reda ut mycket ångestskapande situationer. De ordningspoliser man ser är ofta mycket unga, och jag undrar därför om inte poliserna helt enkelt skulle behöva ett personalstöd. De skulle behöva få diskutera sina erfarenheter och upplevelser tillsammans med en utomstående konsult för att bättre kunna klara av sitt jobb.

Nr 57

Måndagen den
12 januari 1981

*Om åtgärder mot
polisövergrepp
mot invandrare*

Måndagen den
12 januari 1981

*Om remissbehand-
ling av rapport
om fjärrvärme
från Forsmark*

Anf. 11 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Det Eva Winther sade om polisens ålder tror jag är ett förhållande som i första hand gäller för Stockholm, där det ju rått ett besvärligt vakansläge under många år och där man haft mycket unga polismän. Jag tror att vi är på väg mot en bättre tingens ordning så till vida att polismännen stannar kvar i Stockholm längre, och då får man ett större antal poliser som är litet äldre.

När det gäller utbildningen av de poliser som redan är i tjänst vill jag erinra om den arbetsgrupp som omnämndes i svaret. I den arbetsgruppen finns det representanter från rikspolisstyrelsen och invandrarverket, och arbetsgruppen har till uppgift att just se på den här utbildningen och ta reda på vad som kan göras för att utvidga eller komplettera den.

Anf. 12 EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Jag tror att det är väldigt viktigt att poliserna i sin utbildning får en bättre kontakt med samhället, och jag är glad över Håkan Winbergs förslag om att man också skall kunna arbeta och praktisera på invandrarbyråer. När det gäller de mer samhällsorienterande ämnen som nu kommer att ingå i polisutbildningen är frågan, om det inte skulle vara bättre om man läste dessa ämnen på universitetet, innan man togs in till en specialutbildning som en fortsättning på polisutbildningen. Detta skulle kanske kunna ge de blivande poliserna större möjligheter att uppleva samhället och träffa andra ungdomar. Nu är de mycket unga när de kommer till polisskolan och formas i den miljön. UHÄ har ju sagt att det inte finns någon möjlighet att ta emot poliskullarna, eftersom det rör sig om så många människor. Därför har det föreslagits att man i stället skulle låta lärare komma till polisskolan. Jag undrar om det inte vore möjligt att se på den här saken, för jag tror att det skulle vara mycket värdefullt för de unga poliserna att få studera tillsammans med andra ungdomar.

9 § Svar på fråga 1980/81:186 om remissbehandling av rapport om fjärrvärme från Forsmark

Anf. 13 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig om jag är beredd att se till att rapporten Fjärrvärme från Forsmark blir föremål för en bred remissbehandling, innan den föranleder ytterligare åtgärder eller ställningstaganden.

Rapporten är en teknisk-ekonomisk utredning, som utförts av Storstockholms Energi AB (STOSEB) och statens vattenfallsverk. I utredningen studeras ekonomin för ett alternativ med värmeavtappning från kärnkraftsblocket Forsmark 3 och överföring av hetvatten till Stockholm, jämfört med ett alternativ med koleldade kraftvärmeverk i Stockholmsregionen.

STOSEB förklarar i rapporten att man genom förhandlingar med berörda intressenter slutligt vill pröva Forsmarksalternativets genomförbarhet.

Vattenfallsverket är på vissa villkor berett att medverka till att STOSEB

kan genomföra Forsmarksalternativet.

STOSEB och vattenfallsverket förklarar gemensamt att förhandlingar med sikte på att genomföra Forsmarksalternativet snarast bör inledas mellan Forsmarks Kraftgrupp AB och STOSEB.

STOSEB har i en skrivelse till regeringen framhållit att det är angeläget att regeringen i energipropositionen håller möjligheten öppen att grunda basförsörjningen av Storstockholms värmebehov på överföring av hetvatten från Forsmark.

Riksdagen har i anslutning till proposition 1979/80:170 som sin mening gett regeringen till känna att riktlinjer bör anges för hur storstädernas värmeförsörjning bör ordnas.

I den kommande energipropositionen kommer storstädernas värmeförsörjning att behandlas.

En remissbehandling av den aktuella rapporten är inte nödvändig för de riktlinjer för storstädernas värmeförsörjning som regeringen kommer att föreslå i energipropositionen.

Anf. 14 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Petri för svaret på min fråga.

Förslaget om en hetvattenledning från Forsmark till Stockholmsområdet är ju inte vilket litet projekt som helst utan ett projekt som långsiktigt skulle få utomordentligt stora konsekvenser för Stockholmsregionens energiförsörjning och egentligen också för landets energiförsörjning, eftersom det här handlar om en så stor bit av den totala energiförsörjningen. Det rör sig om utomordentligt stora belopp. En rejäl bit av de kapitalresurser som vi kan använda på energisidan skulle tas i anspråk för ett sådant här projekt. Det skulle också i framtiden innebära en mycket hård styrning av hela energisystemet i Stockholmsregionen. På grund av att detta är ett system med mycket tunga fasta kostnader och ganska små rörliga kostnader motverkar man kraftigt möjligheterna att i den här regionen introducera alternativa energikällor av olika slag. Man motverkar också hushållningsåtgärder av olika slag.

Att projektet har sådana här mycket djupgående konsekvenser gör det ju oerhört viktigt med en bred debatt i Stockholmsregionen omkring projektet och omkring alternativa lösningar för Stockholmsregionens energiförsörjning. Det är viktigt att alla tänkbara förslag kan komma fram och kan ventileras och bedömas tillsammans med det här projektet.

Självfallet borde det i första rummet vara STOSEB:s ansvar att gå ut med remissen – det framgick också av min fråga att jag tycker det, vill jag minnas. Men nu har man alltså lämnat över rapporten till regeringen utan att lyssna vare sig på kommuner eller på intresserade organisationer och organ i regionen eller på andra håll. Därför blir jag litet fundersam när statsrådet Petri säger att han inte tänker skicka ut rapporten på remiss. Jag tolkar visserligen svaret så att de riktlinjer som aviseras i propositionen inte kommer att bygga på rapporten i någon nämnvärd utsträckning, eftersom

Nr 57

Måndagen den
12 januari 1981

*Om remissbehand-
ling av rapport
om fjärrvärme
från Forsmark*

Måndagen den
12 januari 1981

*Om remissbehand-
ling av rapport
om fjärrvärme
från Forsmark*

man inte anser att en remissbehandling är nödvändig för dessa riktlinjer, och jag förstår att man inte kommer att göra några ställningstaganden som så att säga närmar oss en sådan här hetvattenledning. Jag vill gärna säga att jag ser det som någonting mycket positivt. Men ändå borde det vara angeläget, inför formulandet av riktlinjerna och inför de ställningstaganden som riksdagen skall göra, att vi får denna breda debatt och att alla parter – även intresserade organisationer, alla kommuner, alla partier i alla kommuner, som ju i stor utsträckning inte finns representerade – kan lämna sina förslag till och synpunkter på hur regionen skall klara sin energiförsörjning. Därför hoppas jag att man på något sätt från regeringens sida kommer att medverka till att vi får den här breda debatten i Stockholmsregionen.

Anf. 15 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Jag vill bara klargöra hurdan beslutssituationen är i den här frågan.

Det är ju så att beslut om värmeförsörjningen i Storstockholm i sista hand fattas av kommunerna själva inom regionen. Vad man kan göra i energipropositionen är att ange olika alternativ och riktlinjer och förutsättningar för olika alternativ. Det är alltså inte fråga om ett slutligt ställningstagande.

Det är mot den bakgrunden jag har menat att någon remissbehandling nu inte är behövlig. Skulle det – och det vill jag gärna säga – i en framtid bli aktuellt med ett beslut om en hetvattenledning, måste självfallet en samlad prövning av olika konsekvenser komma till stånd, och den samlade prövningen måste föregås av en remissbehandling.

Anf. 16 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag är naturligtvis helt på det klara med att det är kommunerna som beslutar på vilket sätt de vill lösa frågan om sin värmeförsörjning. Staten är givetvis i och för sig inblandad via Vattenfall och är alltså part i en tänkt uppgörelse. Statsmakterna har ett stort intresse av att frågan löses, eftersom det som sagt är en mycket stor del av den totala energiförsörjningen i Sverige som här diskuteras.

Möjligheten att introducera alternativa energikällor och möjligheten att göra energihushållningsinsatser i Stockholmsregionen har naturligtvis effekt på den totala situationen i landet, eftersom ungefär en femtedel av Sveriges befolkning bor här. Det är också därför som det kommer något slags riktlinjer för eller synpunkter på Stockholmsregionens och andra storstadsregioners energiförsörjning i propositionen. När man nu skall redovisa olika alternativ och möjligheter – som man tydligen tänker göra – hade kanske de synpunkter som kunde komma fram vid en remissbehandling av rapporten varit en god hjälp i arbetet, eftersom det finns flera bra förslag på hur vi skall klara värmeförsörjningen och energiförsörjningen i Stockholmsregionen. Men vill man inte välja den vägen, så finns det givetvis andra vägar.

Avslutningsvis vill jag uttrycka min starka förtröstan och förhoppning att regeringen kommer att lägga ned stor möda på att verkligen ta fram de olika

idéer som finns, t. ex. från Folkkampanjen mot kärnkraft och från andra håll, om hur vi på miljövänligaste och ur långsiktig synpunkt bästa sätt skall klara en energiförsörjning i Stockholmsregionen och underlätta energihushållningsinsatser och införandet av ny energiteknik i Stockholmsregionen.

Nr 57

Måndagen den
12 januari 1981

10 § Svar på fråga 1980/81:198 om en planerad kraftledning mellan Svartbyn och Hjäлта

*Om en planerad
kraftledning mel-
lan Svartbyn och
Hjäлта*

Anf. 17 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Karin Israelsson har frågat mig om jag är beredd att vidtaga åtgärder för att ändra den tänkta dragningen av en kraftledning mellan Svartbyn och Hjäлта så att dragningen genom byn Sjömellankälen undviks.

För att dra fram och begagna en kraftledning erfordras tillstånd, s. k. koncession. Koncessioner meddelas av regeringen eller, i vissa fall, av statens industriverk, som också bereder ärenden om koncessioner. Enligt vad jag har inhämtat har en ansökan avseende en ledning för 400 kV mellan Svartbyn och Hjäлта getts in till industriverket av statens vattenfallsverk. Ansökningen remissbehandlas f. n.

Det är därefter industriverkets uppgift att utifrån de inkomna synpunkterna pröva om den föreslagna ledningssträckningen kan godtas eller om andra alternativ bör övervägas. Skulle det visa sig att markägare, kommun och myndigheter inte kan bli överens om ledningsdragningen, skall ärendet överlämnas till regeringen för prövning.

Eftersom frågan om koncessionen nu prövas av industriverket är regeringen alltså förhindrad att f. n. vidta några åtgärder i fråga om ledningssträckningen.

Anf. 18 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är följande. Vattenfall planerar nu en 400 kV kraftledning mellan Svartbyn i Norrbotten och Hjäлта utanför Sollefteå. Denna kraftledning planerades i en första omgång att gå utanför byn Sjömellankälen, men vid en andra stakning av leden valde Vattenfall att gå rakt genom byn. Detta innebar att ledningen kom att gå i närheten av och tätt intill vissa fastigheter. På grund av de risker det medför för människor och djur att vistas i de spänningsfält som omger en kraftledning med så höga volttal väckte detta förslag starka protester från bybornas sida – inte minst från dem som genom kraftledningens dragning förlorade möjligheter till utbyggnad av ladugård och utökning av djurbesättning.

Utanför byn ligger skogs- och myrmark. Där skulle effekterna av kraftledningen inte vara skadliga för människor eller djur.

Protesterna från byborna har uppmärksammats genom pressen. På ett centerinitiativ kallades representanter för Vattenfall till ett stormöte i byn. Detta har glädjande nog givit resultat. I lördagens tidningar i Västerbotten

*Om tidpunkten
för framläggande
av proposition
om ändrad val-
kretsindelning i
Malmöhus län*

stod det nämligen att läsa att Vattenfall och Mo och Domsjö – som äger skogsmarken – i förhandlingar kommit överens om att kraftledningen kan dras över företags marker. Dessa skogsmarker skall ändå inom de närmaste åren kalhuggas.

Denna överenskommelse är glädjande, men man kan dock inte komma ifrån att handläggandet av ärendet väcker undran. Hade frågan inte uppmärksammats av press och massmedia, och även här i kammaren, skulle då bybornas krav ha tillgodosetts?

Borde inte Vattenfalls och industriverkets policy vara att helt undvika dragningar av kraftledningar med dessa voltal genom befintlig bebyggelse, där riskerna för skador på människor och djur är stora? Fanns denna policy, skulle händelser som denna inte behöva upprepas.

Jag har full förståelse för att statsrådet Petri inte i dag kan vidta åtgärder för att tillrättalägga det då aktuella beslutet. Som det nu ser ut behöver det inte heller vidtas speciella åtgärder i detta fall. Men det vore för framtiden värdefullt om energiministern uttalade en mening om detta förfaringsätt. Mycken oro skulle då kunna undvikas för de människor som i framtiden kan hamna i samma situation som människorna i Sjömellankälen hamnade i.

Anf. 19 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Det är alltid svårt att göra de avvägningar som det gäller att göra när man skall dra kraftledningar. Jag är säker på att man är väl medveten om detta både i Vattenfall och i industriverket, liksom på andra håll där man sysslar med ledningsdragning, och jag är säker på att man kommer att vara det i framtiden. Jag är glad för att man, som jag nu hörde, också har lyckats uppnå ett bra resultat i detta fall.

Anf. 20 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Det är roligt att höra att energiministern delar min glädje över det positiva beslutet och att byråkratin inte regerar över förståndet.

11 § Svar på fråga 1980/81:200 om tidpunkten för framläggande av proposition om ändrad valkretsindelning i Malmöhus län

Anf. 21 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Knut Wachtmeister har frågat mig, när jag avser att lägga fram den proposition om ändrad valkretsindelning i Malmöhus län som regeringen avsåg att presentera redan under höstriksdagen.

Som bekant har frågan om en ändrad valkretsindelning i Malmöhus län diskuterats mycket länge. Personvals- och valkretsutredningen avlämnade vid årsskiftet 1977-1978 betänkande där man föreslog att fyrstadskretsen skulle upplösas och länet delas in i tre valkretsar, mandatmässigt ungefär lika stora. Knut Wachtmeister var själv med i kommittén och känner naturligtvis väl till förhållandena. Remissinstansernas mottagande av förslaget var i stort sett positivt. Några avvikande synpunkter fanns dock. För att finna en

lösning i valkretsfrågan som skulle kunna vinna så bred anslutning som möjligt ansåg därför regeringen att en särskild utredare skulle tillkallas. Detta beslutades i november 1979. I maj 1980 lämnade utredaren sitt förslag till regeringen. Han förordade en lösning som stämmer överens med den som personvals- och valkretsutredningen kommit fram till, alltså avskaffande av fyrstadskretsen och en indelning av länet i tre kretsar med vardera ca tio fasta mandat.

Vid remissbehandlingen har detta förslag hälsats med tillfredsställelse av de flesta remissinstanserna. Bland dessa ingår då kommunerna i länet, länsstyrelsen och landstinget.

Även de lokala politiska organisationerna har yttrat sig. Också dessa har ställt sig positiva till förslaget. Skånes socialdemokratiska partidistrikt och vänsterpartiet kommunisternas Skånedistrikt har emellertid invänt att valkretsindelningen i Malmöhus län inte bör lösas separat utan först i samband med att valkretsindelningen i de större valkretsarna i landet i övrigt ses över.

Beslut i frågor av detta slag bör fattas i största möjliga enighet. Vid beredningen av ärendet i regeringskansliet, under vilken kontakt även har tagits med företrädare för oppositionen, har det visat sig att någon sådan enighet inte har kunnat uppnås. Med hänsyn härtill synes det f. n. svårt att lägga fram något förslag.

Anf. 22 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet Petri för svaret på min fråga. Eftersom jag varit med i valkretsutredningen, som ju statsrådet påpekade, är det den kontakten med problemen i Malmöhus län som gjort att jag kanske mer än andra har klart för mig hur otidsenlig fyrstadskretsen är.

För 60 år sedan, när den valkretsen bildades, var förhållandena och villkoren i städerna resp. på landsbygden helt annorlunda än vad som är fallet i våra dagar.

Fyrstadskretsens städer – Malmö, Helsingborg, Lund och Landskrona – är geografiskt helt skilda åt och har inte längre något gemensamt som talar för att de tillsammans skall nominera riksdagskandidater med alla de svårigheter det medför att skapa rättvisa och tillgodose varje stads intressen.

Det kan tilläggas att den övriga delen av Malmöhus län, som nu utgör den andra valkretsen, numera inte heller är ett geografiskt sammanhängande område sedan Helsingborgs vidgade storkommun avsnört Höganäs kommun från den övriga valkretsen.

1974 års valkretsutredning insåg dessa missförhållanden och uttalade att en reform av valkretsindelningen i Malmöhus län var mycket angelägen samt föreslog, som statsrådet också angav, tre valkretsar med Malmö som en och övriga länet uppdelat i två. Tre av de fyra socialdemokratiska ledamöterna reserverade sig och ville ha en ytterligare överarbetning.

En sådan har också kommit till stånd – den tillsatte ju statsrådet för drygt ett år sedan.

Nr 57

Måndagen den
12 januari 1981

*Om tidpunkten
för framläggande
av proposition
om ändrad val-
kretsindelning i
Malmöhus län*

Måndagen den
12 januari 1981

*Om tidpunkten
för framläggande
av proposition
om ändrad val-
kretsindelning i
Malmöhus län*

Utredarna har i tre olika omgångar haft kontakt med de fem riksdagspartierna i länet. Av dessa överläggningar har framgått:

1. att alla fem riksdagspartierna utom vänsterpartiet kommunisterna förklarat att Malmö bör utgöra en egen valkrets, och
2. att alla riksdagspartier utom vpk förklarat att den bästa lösningen för länet i övrigt är två ungefär lika stora valkretsar med tio resp. nio fasta mandat.

Länsstyrelsen, landstinget och berörda kommuner har också varit positiva till en sådan reform, något som statsrådet även har angivit i sitt svar.

Mot bakgrunden härav är det naturligt att statsrådet Petri avsåg att lägga en proposition på riksdagens bord. Det förvånar mig mycket att statsrådet i sitt svar säger att socialdemokraterna i Skåne inte velat lösa frågan om valkretsindelningen i Malmöhus län separat. Det står ingenting om det i utredningens departementspromemoria.

Naturligtvis har statsrådet ingen skyldighet att avslöja vad som diskuteras i regeringen. Men varför tog man ånyo kontakt med oppositionen när allt tycktes vara klart enligt utredningen, där de fyra demokratiska partierna är överens om den här reformen?

Jag vore alltså tacksam om statsrådet kunde lätta något på förlåten i den frågan.

Anf. 23 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! När det gäller frågor om valkretsindelningen, som ju berör själva spelreglerna i det demokratiska systemet, är det, som jag sade i mitt svar, naturligt att man försöker handla i så stor enighet som möjligt. Därför tyckte jag att det var naturligt att ta kontakt med de olika partierna innan jag lade fram en proposition i frågan. Det visade sig därvid att man från socialdemokratisk sida hade invändningar och ville att frågan skulle lösas i samband med valkretsindelningen i övrigt. Jag vill också nämna att det fanns invändningar även på folkpartihåll.

Mot den bakgrunden tyckte jag att det inte fanns anledning att lägga fram någon proposition med hänsyn till den grundläggande uppfattningen att sådana här frågor bör lösas i enighet.

Jag vill gärna säga att jag själv tycker att utredningsmannens förslag är det bästa som hittills lagts fram. Jag kan inte se någon bättre lösning.

Anf. 24 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Av svaret framgår att den enighet om reformen som demonstrerades i departementspromemorian inte längre föreligger inom de tre regeringspartierna. Det förefaller som om Sydsvenska Dagbladet hade rätt i en artikel för en månad sedan, där man angav att det var folkpartiets riksdagsledamöter i länet som plötsligt hade satt sig på tvären, trots den tidigare demonstrerade enigheten. Det förhållandet att inga av de nuvarande fp-ledamöterna skulle hamna i den tilltänkta södra valkretsen har kanhända spelat in, eftersom det skulle göra konkurrensen i den norra valkretsen hårdare. Det är beklagligt om en principiellt ovidkommande fråga får styra

besluten om angelägna reformer.

Att sedan socialdemokraterna vädrat morgonluft och nu ser en möjlighet att sätta en käpp i hjulet för regeringen och därför har svängt och går emot reformen förvånar mig inte.

När statsrådet nu säger att någon proposition inte är att vänta *f. n.* vill jag ställa ytterligare en fråga, som är synnerligen viktig för de politiska partierna i länet: Är det tänkbart att vi får en proposition under våren, så att reformen likväl kan träda i kraft vid halvårsskiftet 1981 såsom avsett var?

Anf. 25 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Jag anser för egen del att det inte är möjligt att genom utredningsarbete eller på annat sätt driva frågan längre. Kan det på något sätt skapas enighet under januari månad är jag beredd att lägga fram en proposition. Kan man inte skapa enighet anser jag att det inte finns förutsättningar för en proposition.

Anf. 26 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Petri för den positiva inställning han har till frågan och för de ambitioner han visar för att försöka lösa den här angelägna reformen.

Jag har inga fler frågor.

12 § Svar på interpellation 1980/81:57 om yrkesintroduktionsutbildningen

Anf. 27 Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Sten Svensson har frågat mig om jag överväger något initiativ för att underlätta att introduktionsutbildning kan anordnas på skilda typer av arbetsplatser i enlighet med riksdagens intentioner.

Den i interpellationen nämnda introduktionsutbildningen avser den försöksverksamhet med yrkesintroduktion om högst 40 veckor som riksdagen med anledning av den s. k. ungdomspropositionen beslutade om våren 1980 och om vilken regeringen meddelade bestämmelser i juni samma år (SFS 1980:534).

I interpellationen uppger Sten Svensson att det har förekommit att en facklig organisation har motsatt sig att yrkesintroduktion anordnas med hänvisning till ett kollektivavtal om flerårig lärlingsutbildning eller med hänvisning till att det inte finns något avtal om yrkesintroduktion.

Inledningsvis vill jag fastslå att yrkesintroduktionen får anordnas och bör kunna anordnas inom hela arbetsmarknaden. Att förutsättningarna kan variera inom olika områden förändrar inte denna principiella utgångspunkt.

Yrkesintroduktionen anordnas efter överenskommelse mellan skolan och det företag eller den institution som åtar sig att ta emot en elev i yrkesintroduktion. Syftet med yrkesintroduktionen är att ge elever som inte

Nr 57

Måndagen den
12 januari 1981

Om yrkesintroduktionsutbildningen

*Om yrkesintro-
duktionsutbild-
ningen*

har anställning eller deltar i utbildning sådana erfarenheter av arbetet på en eller flera arbetsplatser att deras introduktion i arbetslivet underlättas. Jag vill betona att skolstyrelsens strävan skall vara att i första hand bereda eleverna utbildning inom gymnasieskolan. Först om detta inte lyckas, kommer yrkesintroduktion i fråga som ett erbjudande.

Tidigare avtal som träffats mellan arbetsmarknadens parter om lärlingsutbildning och motsvarande utbildningar syftar som regel till en fullständig yrkesutbildning eller färdigutbildning efter grundutbildning.

De ungdomar som erbjuds yrkesintroduktion befinner sig emellertid i en helt annan situation än de ungdomar som anställts och erhåller utbildning enligt sådana avtal mellan arbetsmarknadens parter. Yrkesintroduktion kräver nämligen i regel ett till varje individ anpassat program. Skolöverstyrelsen har också i det underlag som överstyrelsen har utarbetat för yrkesintroduktionen angett bl. a. att det i första hand kan gälla att hos de berörda ungdomarna skapa en positiv attityd och ett förtroendefullt förhållande till arbetsplatsen och kamraterna där. Utbildning i traditionell bemärkelse kan knappast vara utgångspunkt för arbetet. Handledarens erfarenhet samt elevens situation och önskemål bör enligt skolöverstyrelsen få vara avgörande för hur arbetet skall utformas.

De erfarenheter och de kunskaper som ungdomar får under yrkesintroduktionen bör vara betydelsefulla oavsett vilken bransch de får anställning i. Yrkesintroduktionen får således inte ses så snävt yrkesinriktad att den enbart skulle vara av betydelse vid anställning i sådana företag eller institutioner varifrån eleven tidigare har erfarenheter av yrkesintroduktionen.

Vad jag nu har redovisat var också en av utgångspunkterna för det som jag i den s. k. ungdomspropositionen anförde om den arbetsrättsliga ställningen för elever i inbyggd utbildning och yrkesintroduktion (prop. 1979/80:145 s. 29–32). Jag angav som min mening att huvudregeln borde vara att anställningsförhållande inte skulle föreligga. Detta kunde, angav jag vidare, uppnås om bl. a. följande riktlinjer tillämpades. Mellan företaget och eleven skulle något avtal inte träffas. Studiestöd enligt gällande regler skulle utgå till eleven, och eleven skulle inte uppbära lön från företaget. En följd av att eleverna inte får anställning som arbetstagare är, som jag anförde, att den arbetsrättsliga lagstiftningen inte blir tillämplig på deras arbete eller på förhållandet mellan dem och företaget.

Enligt hittills redovisade uppgifter har yrkesintroduktionen redan fått en betydande omfattning. En sammanställning som skolöverstyrelsen har gjort över länskolnämndernas uppskattning av behovet av bl. a. yrkesintroduktion läsåret 1980/81 visar att det av regeringen våren 1980 beräknade antalet av 5 000 platser kommer att överskridas med drygt 1 000 platser. Det är resultatet av att kommuner, företag och övriga berörda arbetat engagerat med de möjligheter som yrkesintroduktionen ger de ungdomar som efter avslutad grundskola av olika skäl varken har lyckats skaffa sig arbete eller kunnat placeras i reguljär utbildning.

Jag ser givetvis med oro på den situation som kan uppstå, om avtal mellan parterna på arbetsmarknaden får till följd att företagens och institutionernas

medverkan i yrkesintroduktion begränsas. Ytterst drabbas sådana ungdomar som befinner sig i en svår situation och som vi alla bör sträva efter att hjälpa så att de får arbete eller utbildning.

Jag är därför övertygad om att parterna på arbetsmarknaden, liksom skolan, gör vad de kan för att tillmötesgå ungdomarnas behov av utbildning och arbetslivserfarenhet. Jag utgår således från att arbetsmarknadens parter och övriga berörda noggrant följer utvecklingen och på olika vägar aktivt försöker undanröja de problem som kan finnas.

Anf. 28 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Mogård för svaret på min interpellation.

Skolministern har, som framgår av svaret, tagit fasta på mina synpunkter och har en rad rejäla besked att komma med.

För egen del har jag kunnat konstatera att de åtgärder som vi här i kammarén fattade beslut om med anledning av den s. k. ungdomspropositionen i stort sett har fallit väl ut. Det har därför varit möjligt att som planerat kraftigt reducera antalet beredskapsarbeten för ungdomar utan att därmed, som socialdemokraterna förutspådde i kammardebatten, ungdomsarbetslösheten drastiskt ökat.

När det gäller introduktionsutbildningen har emellertid, som jag påpekar i interpellationen, en del problem uppstått. De är främst hänförliga till hantverksbetonade yrken men kan också gälla industrin. Problemen hänger samman med en del fackliga organisationers inställning till utbildningen, men de är också en följd av att vissa arbetsgivarorganisationer visat passivitet i sammanhanget.

Men det finns även, som jag redan varit inne på, skäl att notera några positiva händelser. Ett föredöme därvidlag är Metallindustriarbetareförbundets och Sveriges verkstadsförenings avtal. Dessa parter kunde på kort tid, som en direkt uppföljning till propositionen, ena sig om ett tillämpningsavtal. En personalchef inom verkstadsindustrin berättade för mig, när jag hörde mig för i denna fråga, att det tack vare denna anpassning av avtalen mellan parterna inte finns några problem med att följa upp propositionen inom denna sektor av arbetslivet.

Som jag påpekar i interpellationen har emellertid så inte varit fallet med parternas agerande på andra områden. Där har man motsatt sig att det ordnas yrkesintroduktion på arbetsplatser där kollektivavtal gäller. Det har också förekommit att arbetsgivarorganisationer har uppmanat sina medlemmar att undvika denna form av utbildning. I andra fall har fackliga organisationer motsatt sig att introduktionsutbildning ordnas – med motivering att det inte finns något avtal härom.

En representant för skolmyndigheterna i Jönköping berättar att man från skolans sida hade förhandlat med de lokala parterna inom byggområdet och träffat ett lokalt avtal om yrkesintroduktion för ett antal elever. Då kom det plötsligt ett centralt avtal som sade att "vad som sägs om yrkesintroduktion inte gäller inom byggbranschen". Då vågade inte de lokala parterna infria

Nr 57

Måndagen den
12 januari 1981

Om yrkesintroduktionsutbildningen

*Om yrkesintro-
duktionsutbild-
ningen*

sina löften, och de berörda ungdomarna gick miste om sin chans till ett nytt arbete.

För en praktikplats vid en trätoffelfabrik i Töreboda har Träindustriarbetareförbundet vägrat acceptera utbildningen. Man har meddelat att det i dess avtal ej finns någon sådan utbildningsform, varför man uppmanar företaget att avbryta utbildningen. Det motiv som redovisades var att ett tidigare utbildningsavtal var uppsagt och något nytt avtal ännu ej träffats.

Grafiska fackföreningen i Falun skrev som svar på en inbjudan av Falu kommuns skolstyrelse till överläggningar: "Vi är ej intresserade av den av regeringen föreslagna ungdomssatsningen enär vi har egna yrkesskolor och traditionell lärlingsutbildning som vi anser skall fortsätta som förut."

Det har, herr talman, t. o. m. gått så långt – och det gäller frisöryrket – att den fackliga organisationen kräver företagare på skadestånd på tiotusentals kronor för kollektivavtalsbrott. Företagarna har i god tro och på uppmaning av skolmyndigheter och med stöd av SSA-råd ordnat introduktionsutbildning.

Västernorrlands Allehanda berättar den 7 november: "Det var ett hårt besked den 16-åriga praktikanten på en av Sollefteås Damfriseringar fick motta på onsdagseftermiddagen, då facket tvingat fram att hon skulle avskedas. Från arbetsgivarorganisationen fick företagsägaren order att skicka hem praktikanten med omedelbar verkan. Annars kunde hon ställas inför arbetsdomstolen, hotade man."

Vi har också noterat ett parallellfall gällande en bilverkstad i Luleå.

En annan företagare – också i frisörbranschen – har blivit ålagd skadestånd, men i det fallet har kommunen åtagit sig att svara för skadeståndet. Under vilka former som kommunen, Vara kommun, gör utbetalningen och efter vilka beslut det sker är inte känt för mig, men jag vet att eleven i fråga får fortsätta sin utbildning under avtalsenliga former och tillgodoräkna sig det år hon varit "praktikant" som utbildning. En mycket upprörande händelse har inträffat i Mariestad. Även om det är fråga om ett avtalsbrott – jag vill gärna understryka att jag när jag säger det gör samma konstaterande som parterna själva – är omständigheterna i ärendets handläggning ytterst anmärkningsvärda. Jag skall därför redovisa några fakta i detta ärende.

Den 31 oktober 1979 anordnar kommunen en informationsträff med elever och företag som anmält sitt intresse för ifrågavarande utbildning.

Den 7 januari 1980 startar utbildningen med sju elever. Före detta datum informerar vederbörande arbetsgivare kontaktombudet samt sina övriga anställda.

Samma dag som utbildningen startar, dvs. den 7 januari, låter ägaren till en frisörsalong meddela Frisöranställdas förbund att två elever nu börjar på yrkesintroduktion hos honom.

Drygt en månad senare, närmare bestämt den 17 februari, bekräftar fackorganisationen att man mottagit informationen. Man meddelar också att man tänker återkomma via lokal avdelning med begäran om förhandlingar.

Sedan avhörs ingenting förrän den 11 september, då man begär den lokala förhandling man tidigare aviserat. I efterhand har dock företagets fackliga kontaktombud omtalat att en ombudsman i maj kontaktat henne för att kontrollera om eleverna fortfarande fanns kvar på företaget.

Vid SSA-rådets sammanträde den 16 oktober, där arbetsgivaren deltar, rekommenderas han att avbryta utbildningen, vilket också sker.

Svenska frisörföreningen erhåller därefter en tvisteanmälan från Frisöranställdas förbund, daterad den 22 oktober. Där yrkar förbundet på ett allmänt skadestånd på 53 949 kr. och förbehåller sig rätten att göra en uppräknig av det yrkade skadeståndsbeloppet, såvida inte avtalsenliga förhållanden uppstår fr. o. m. vecka 44 år 1980.

Den 20 november inleds förhandlingar i ärendet, och någon uppgörelse har ännu ej nåtts.

Jag finner det ytterst märkligt att den fackliga organisationen, som redan vid introduktionens början för ett år sedan kände till den, såsom framgår av denna faktaredovisning, låtit tiden från den 7 januari till den 11 september gå innan man över huvud taget agerat i frågan.

Jag har från Svenska frisörföreningen fått följande kommentar till den uppkomna situationen:

”Vi har försökt att få vår motpart att inse att våra medlemmar handlat i god tro och delvis efter övertalning av olika personer i ansvarig ställning från skola och SSA-råd.”

När kravet från facket restes tog skolstyrelsen i Mariestads kommun kontakter med såväl fack på central nivå som myndigheter på läns- och riksplän. Skolmyndigheter på alla nivåer har beklagat men ej ansett sig kunna göra något för att rädda utbildningen.

Skolöverstyrelsen, som är den myndighet som har gett sitt tillstånd till att utbildningen sattes i gång, har inte heller kunnat ge något råd – detta trots att skolöverstyrelsen i en skrivelse angett vilka utbildningsvägar som var öppna för denna verksamhet och bland dessa tagit med just utbildning för damfrisörer.

Studierektor Folke Fredriksson i Mariestad kommenterar situationen på följande sätt:

Det kan inte vara rimligt att de ungdomar det här är fråga om genom fackens agerande kastas ut i en oviss framtid utan möjlighet till vare sig utbildning eller arbete.

Många gånger kan det också röra sig om ungdomar som är svårplacerade och som är mycket skoltrötta. Det kan ej heller vara rimligt att de företag som lojalt ställer platser till förfogande samt seriöst satsar på att ge ungdomarna en verklig utbildning drabbas av skadeståndskrav på över 20 000 kr. per elev.

Företagarna har som sagt i god tro och på uppmaning av skolmyndigheter och med stöd av SSA-råd ordnat introduktionsutbildning. Det jag här redovisat har skapat en negativ publicitet kring en utbildningsform som från många utgångspunkter är värd uppmuntran. Arbetsgivarna i allmänhet blir naturligtvis återhållsamma med att ställa dylika utbildningsplatser till

Nr 57

Måndagen den
12 januari 1981

*Om yrkesintro-
duktionsutbild-
ningen*

Måndagen den
12 januari 1981

*Om yrkesintro-
duktionsutbild-
ningen*

förfogande.

Kort sagt: En god sak skadas, och det går ut över en grupp ungdomar som så väl behöver praktik och introduktion i arbetslivet.

Av statsrådets svar framgår att skolministern delar min oro för den situation som kan uppstå om avtal mellan parterna får till följd att yrkesintroduktionen begränsas. Det är därför av stort värde att statsrådet Mogård slår fast att yrkesintroduktion får och bör kunna anordnas inom *hela* arbetsmarknaden.

Statsrådet tillägger: "Att förutsättningarna kan variera inom olika områden förändrar inte denna principiella utgångspunkt."

Jag uttrycker därför samma förhoppning som skolministern, nämligen att de centrala parterna gör vad de kan för att undanröja de problem som kan finnas. Det torde inte innebära några större svårigheter. Vi vet att det går att göra anpassningar. Avtalet mellan Metall och Verkstadsföreningen visar att det går om viljan finns. Fler branscher borde följa detta efterföljansvärda exempel.

Jag ber därför att än en gång få tacka för svaret. Det bör kunna utgöra en god vägledning för alla berörda parter i det fortsatta arbetet. Ytterst är det de berörda ungdomarna det gäller. Vi måste alla sträva efter att hjälpa dem på allt sätt för att de skall kunna få arbete, utbildning eller praktik, för att påminna om riksdagens uttalanden om den s. k. ungdomsgarantin.

Anf. 29 Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att hela tiden ha som utgångspunkt att det var för ungdomarnas skull riksdagen förra året fattade sitt beslut i anledning av ungdomspropositionen.

I propositionen anvisades olika vägar för att förverkliga den s. k. ungdomsgarantin. En form var den som vi i dag diskuterar, den mera kortsiktiga yrkesintroduktionen. Utmärkande för den är bl. a. att något anställningsförhållande inte skall etableras mellan eleven och den arbetsplats där yrkesintroduktionen sker. Eleven är i stället fastare knuten till skolan och dess värld. I propositionen berördes också rena yrkesutbildningar inom företag och institutioner, som är betydligt längre. Dessa förutsågs bli kollektivavtalsreglerade, och eleven skulle också få ställning som arbetstagar på arbetsplatsen. Den här uppdelningen måste man hålla i minnet när man diskuterar yrkesintroduktionen.

Självfallet får man inte acceptera att eleverna placeras på arbetsplatser med bristfällig arbetsmiljö, eller att eleverna utnyttjas för andra syften än dem som avses med reformen. Däremot har det aldrig varit avsikten att man för dessa arbetsplatser skulle kräva att det skall finnas ett kollektivavtal eller en fackklubb. Som anställningsskyddskommittén har visat i en rapport (DsA 80:2), finns det här i landet ett mycket stort antal arbetsplatser, framför allt mindre, som inte har något kollektivavtal. Dessa arbetsplatser skall givetvis inte undandras skolan när man försöker placera ungdomarna – förutsatt att arbetsplatserna uppfyller de krav som jag nyss har anfört. Skolan behöver alla möjligheter, och jag utgår ifrån att det finns fall då introduktionen i

arbetslivet allra bäst sker på en mindre arbetsplats.

Följande fyra punkter angående yrkesintroduktionen tycker jag är viktiga att hålla i minnet hela tiden.

För det första: Yrkesintroduktionen är en åtgärd som skall tillgripas i sista hand, sedan alla ansträngningar att intressera eleven för utbildning eller skaffa eleven arbete har gjorts.

För det andra: Yrkesintroduktionen är och skall vara en individanpassad åtgärd. Enligt min mening är det angeläget att i en plan eller ett program definiera individens speciella situation och att precisera vilken sorts insatser yrkesintroduktionen skall innehålla för att förbättra denna situation och främja elevens utveckling. Naturligen kan proportionerna mellan utbildningsmoment, social träning, arbetslivsträning och arbetslivsorientering variera.

För det tredje: Det är enligt riksdagens beslut skolan som har ansvaret. Skolan skall alltså göra en överenskommelse med ett företag eller en arbetsplats. Det är självklart att såväl företagare och arbetsledare som arbetstagare därvid måste vara införstådda med vad saken gäller. Skolan skall också ha tillsyn över hur yrkesintroduktionen utformas. Särskilda medel finns tillgängliga för den tillsynsuppgiften.

För det fjärde: Yrkesintroduktionen omfattar högst 40 veckor. I skolans tillsynsuppgift ingår att avbryta introduktionen så snart en elev visar intresse för att söka sig till reguljär utbildning.

Jag kanske också skall tillägga och särskilt understryka att det här är en försöksverksamhet. Skolöverstyrelsen skall utvärdera den före detta års slut. Erfarenheterna är, vill jag hävda, i stort sett positiva hittills. Emellertid har jag i kontakter med fackliga organisationer och med skolor och kommuner ute i landet fått uppgifter som tyder på att anvisningarna kan behöva preciseras ytterligare.

Anf. 30 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Efter skolministerns precisering vill jag konstatera att det nu borde stå helt klart för berörda parter och berörda myndigheter vilka riktlinjer som skall gälla. Jag tror att den här debatten har underlättat den fortsatta tillämpningen av de bestämmelser som gäller.

Det är också värdefullt att vi i debatten kan slå fast att avsikten med vårens riksdagsbeslut var att söka styra ungdomarna mot sådan utbildning och introduktion som snabbt skulle leda till anställning inom arbetsmarknaden. Arbetslös ungdom skall utbildas för branscher och yrken som kan ge varaktig sysselsättning.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

13 § Bordlades

Proposition och skrivelse

1980/81:100 med förslag till statsbudget för budgetåret 1981/82

1980/81:103 med överlämnande av 1981 års kommittéberättelse

Nr 57

**Måndagen den
12 januari 1981**

Om yrkesintroduktionsutbildningen

Nr 57

Måndagen den
12 januari 1981

14 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna och skrivelse

1980/81:76 om interneringspåföljdens avskaffande och straffet för grovt narkotikabrott m. m.

1980/81:82 om åtgärder mot frilevande vildsvin m. m.

1980/81:83 om förenklad mönstring på färjor

1980/81:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81

1980/81:102 med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

15 § Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle propositionerna nr 100 och 101 sättas sist.

16 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1980/81:180 av *Anna Wohlin-Andersson* om arvoden till suppleanter i statliga styrelser

1980/81:181 av *Birgitta Hambraeus m. fl.* om den informella ekonomin

1980/81:182 av *Sten Svensson* om ändrade bestämmelser för registrering av aktiekapital

1980/81:183 av *Bernt Ekinge m. fl.* om åtgärder för att främja svensk turism

1980/81:184 av *Margaretha af Ugglas* om skolans betygssystem

1980/81:185 av *Anna Wohlin-Andersson* och *Gösta Andersson* om intagning av bandelen Bjärka/Säby-Västervik i SJ:s riksnät

1980/81:186 av *Anna Wohlin-Andersson* och *Gunnar Björk* i Gävle om cylindervolymgränsen för lätt motorcykel

1980/81:187 av *Anna Wohlin-Andersson m. fl.* om en sammanhållen telefonkatalog för Östergötlands län

1980/81:188 av *Anna Wohlin-Andersson m. fl.* om sammansättningen av länsarbetsnämnderna

1980/81:189 av *Kerstin Anér m. fl.* om datapolitiken

1980/81:190 av *Kerstin Anér m. fl.* om statens upphandlingsformer för datateknik

1980/81:191 av *Kerstin Anér m. fl.* om bekämpningen av ekonomisk databrottslighet

1980/81:192 av *Kerstin Anér m. fl.* om ett forskningsprogram kring datafrågor

1980/81:193 av *Kerstin Anér m. fl.* om datateknikens effekter inom kontorssektorn

17 § Anmälan av interpellationer

Anmälades och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 19 december

1980/81:74 av *Stina Andersson* (c) till statsrådet Elisabet Holm om sjukvårdsberedskapen vid kärnkraftsolyckor:

Det är oerhört angeläget att sjukvårdslandstingsområdena har en fungerande beredskapsplanering för sjukvården vid eventuella kärnkraftsolyckor. Denna beredskapsplanering inom sjukvården har exempelvis inom Stockholms läns landsting endast kunnat bli preliminär i avvaktan på aviserade anvisningar från socialstyrelsen. Detta är att beklaga.

Enligt energikommissionens material skulle en härdsområde vid Forsmark kunna få helt katastrofala följder också för Stockholms län. Inom det närmaste området kan akuta dödsfall orsakas inom 60 dagar. Detta område kan sträcka sig flera mil från reaktorn, och antalet dödsoffer hänger samman med hur snabbt man kan evakuera det område som berörs.

Det område som direkt drabbas av den radioaktiva beläggningen kan sträcka sig 12–15 mil i vindriktningen. Stockholmsregionens mest tätbefolkade områden är alltså direkt i riskzonen. En dylik katastrof vid Forsmark skulle naturligtvis förorsaka oerhörda miljömässiga och hälsovådliga konsekvenser i vårt län.

Det är alltså nödvändigt att en fungerande beredskapsplan för eventuella olyckor vid Forsmark upprättas och att det sker enligt socialstyrelsens aviserade anvisningar.

Samma förhållande som här berörts beträffande Forsmark torde gälla även Barsebäck och Ringhals inom Malmö- resp. Göteborgsregionen.

Med anledning av det anförda önskar jag ställa följande frågor till statsrådet Elisabet Holm:

1. Varför har inte dessa anvisningar redan utkommit?
2. När beräknas anvisningarna från socialstyrelsen beträffande beredskapsplanering för sjukvården utkomma?

1980/81:75 av *Pär Granstedt* (c) till kommunikationsministern om en järnvägsförbindelse mellan Stockholm och Kapellskär över Arlanda:

Riksdagen beslutade den 17 december att frågan om en järnvägsförbindelse mellan Stockholm och Arlanda skall bli föremål för en skyndsam utredning. Det är viktigt att detta utredningsarbete bedrivs ur ett större trafikpolitiskt perspektiv än enbart flygplatsfrågan ger anledning till. Bl. a. borde man överväga möjligheten att, om ett järnvägsprojekt kommer till stånd, fortsätta sträckningen över Rimbo, Norrtälje och till Kapellskär. Här skulle det rimligen räcka med enkelspår. Det skulle kunna innebära att en stor del av trafiken mot Finland skulle kunna flyttas från landsväg till järnväg.

Nr 57

Måndagen den
12 januari 1981

*Anmälan av inter-
pellationer*

Måndagen den
12 januari 1981

*Anmälan av inter-
pellationer*

Rimligen borde det ligga i linje med de allmänna trafikpolitiska strävandena. De miljö- och energimässiga fördelarna skulle bli betydande. Förmodligen skulle det också få en positiv effekt på vår handel österut och stärka samarbetet med Finland.

För Roslagsområdet, som är ett utpräglat glesbygdsområde med sysselsättnings- och avfolkningsproblem, skulle en sådan här järnvägsförbindelse bli en oerhörd stimulans och kunna lägga grunden för en positiv ekonomisk och sysselsättningsmässig utveckling.

Det är, som jag ser det, naturligt att denna möjlighet vägs in i det beslutade utredningsarbetet och att det sker i nära samarbete med SL, Stockholms läns landsting och berörda kommuner.

Med anledning härav hemställer jag om att få ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Är statsrådet beredd att tillse att den beslutade utredningen om en järnvägsförbindelse Stockholm–Arlanda också omfattar möjligheten att fortsätta med en järnvägslinje över Rimbo, Norrtälje till Kapellskärs färjeläge samt att utredningsarbetet sker i nära samarbete med SL, Stockholms läns landsting och berörda kommuner?

den 7 januari

1980/81:76 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till justitieministern om lagstiftningen mot terrorism:

På nytt har en utvisningsaffär aktualiserat den svenska lagstiftningen och tillämpningen av den inom flykting- och invandrarområdet.

Den här gången rör det sig om 12–13 palestinier jämte eventuella familjemedlemmar bosatta i Uppsala som hotas av utvisning på grund av påstått samröre med landsmän, vilka utpekats som terrorister.

Den s. k. terroristlagen, numera en del av utlänningslagen, har med rätta kritiserats alltsedan sin tillkomst. Det är en lag som lämnar utrymme för stort godtycke och som ger möjlighet till utvisningar och andra rättsliga åtgärder efter summariska undersökningar och utredningar, som inte ger den anklagade tillräckliga möjligheter att försvara sig. Det är ingen överdrift att påstå att den utgör ett hot mot rättssäkerheten i Sverige.

I det aktuella fallet används lagen för att möjliggöra anklagelse för terrorism mot de nämnda personerna. Det som läggs dem till last är att de tillhör samma invandrarorganisation i Uppsala som den landsman som tidigare i år avslöjades och dömdes för vapensmuggling. Vad som väckt särskild uppmärksamhet i sammanhanget är att de anklagade och deras rättsliga ombud förnekats att ta del av åtminstone en handling som berör fallet. Detta har skett med hänvisning till nödvändig sekretess och det är uppscendeväckande. Inte ens i spionfall är det svensk praxis att sådant undanhållande sker.

Konsekvenserna för den som fälls och utvisas med stöd av terroristlagen är långtgående. Det kan innebära hårda straff, även dödsstraff, i det land till

vilket utvisningen sker. Även om så inte blir fallet försvåras allvarligt möjligheterna för den som drabbas när det gäller att erhålla arbete, emigrera, få arbetstillstånd i annat land och liknande. Han eller hon blir alltid särskilt utsatt för polisens och säkerhetspolisens intresse och övervakning. Ett straff utmätt efter den svenska terroristlagen och andra liknande lagar innebär därför ett slags livstidsstraff, som inte har någon motsvarighet när dom fälls efter andra lagar.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga justitieministern:

1. Anser justitieministern att paragraferna i utlänningslagen som reglerar vad som kallas terrorism är en bra lagstiftning, som garanterar rättssäkerhet och trygghet för invandrare och flyktingar i Sverige?

2. Vill statsrådet medverka till att bestämmelserna utformas så att anklagade och ombud alltid får tillgång till alla handlingar som kan ha betydelse för hur målet avgörs?

3. Är det lämpligt att avgöranden i sådana här fall fattas av arbetsmarknadsdepartementet och invandrarministern?

den 12 januari

1980/81:77 av *Arne Nygren* (s) till statsministern om åtgärder mot skatteflykt och ekonomisk brottslighet:

Skatteflykt och skattefiffel är delar av en snabbt växande ekonomisk brottslighet i vårt land.

Tidningen Aftonbladet har de senaste dagarna i en serie artiklar redovisat ett stort antal exempel på dagens omfattande skattebrottslighet. Tidningen har också avslöjat att summan av obetalda skatter nu är nära 7 miljarder kronor.

Detta är exempel på de stora svagheter som vidlåder samhällets åtgärder mot ekonomins brottslingar och de luckor som finns i dagens lagstiftning.

De senaste åren har flera statliga utredningar, Brottsförebyggande rådet, rikspolisstyrelsen och andra myndigheter lämnat många förslag till regeringen på åtgärder mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten. Många av dessa förslag har inte föranlett några regeringens åtgärder.

I riksdagen har socialdemokraterna de senaste åren i ett flertal motioner föreslagit åtgärder mot denna brottslighet – motioner som genomgående avvisats av den knappa borgerliga riksdagsmajoriteten.

De avslöjanden som Aftonbladet nu gjort har blottlagt många brister såväl i lagstiftning som i samhällets resurser för att stoppa ekonomins brottslighet. Regeringen bör ha fått många bevis på dessa svagheter i brottsbekämpningen, och de bör föranleda åtgärder.

Då insatser mot skatte- och annan ekonomisk brottslighet berör många departement i regeringen vill jag till statsminister Thorbjörn Fälldin ställa följande fråga:

Är statsministern beredd att redovisa vilka initiativ regeringen avser att vidta med anledning av dels avslöjandena om omfattningen av skatteflykt

Nr 57

Måndagen den
12 januari 1981

Anmälan av interpellationer

Nr 57

Måndagen den
12 januari 1981

*Meddelande om
frågor*

och skattefiffel, dels de förslag på åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten som de senaste åren lämnats till regeringen och i riksdagen?

18 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 9 januari

1980/81:201 av *Göte Jonsson* (m) till socialministern om fördelningen av statsbidrag till organisationer för hjälp åt alkohol- och narkotikaskadade:

Enligt uppgift har socialstyrelsen vid fördelning av statsbidrag till frivilliga organisationer som arbetar med rehabilitering av alkohol- och narkotikaskadade för innevarande budgetår sänkt statsbidraget till LP-stiftelsen. Denna stiftelse bedriver en omfattande och mycket positiv verksamhet i syfte att hjälpa alkohol- och narkotikaskadade. Orsaken till minskningen av statsbidraget skulle vara omfattningen av frivilliga gåvor till LP-stiftelsen.

Jag vill med anledning av detta fråga socialministern:

Anser socialministern det vara riktigt att statsbidragen till en organisation skall minska på grund av generösa insatser från enskilda gåvogivares sida?

den 12 januari

1980/81:202 av *Egon Jacobsson* (s) till ekonomiministern om åtgärder för att effektivisera indrivningen av obetalda skatter och avgifter:

Vilka kraftfulla åtgärder avser regeringen vidta för att effektivisera indrivningen av obetalda skatter och avgifter?

19 § Kammaren åtskildes kl. 12.01.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert